

KPSS TARİH · ÜNİTE 12 / 13 · ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ

Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası: KPSS Hap Bilgi

KPSS'de Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihinden her yıl yaklaşık **12 soru** geliyor. Bu ünite Atatürk dönemi dış politikasını anlatıyor: ÖSYM 2012-2021 arasında buradan **10 soru** sordu.

Soruların 6'sı **1930'ların güvenlik politikasından** geldi: Balkan Antantı, Akdeniz Paktı, Montrö, İtalya tehdidi. 4'ü **Lozan'dan kalan sorunlardan**: Musul, yabancı okullar. ÖSYM'nin sorduğu her bilginin yanında sorulduğu yıl yazıyor.

Bu ünite

10 çıkmış soru (2012-2021)

bu bloktan yılda ~12 soru

10 ÖSYM tuzağı

1 ÖSYM bu ünitelerden ne sordu?

10 sorunun 6'sı tek konudan geldi: 1930'lar: güvenlik, paktlar, Montrö.

1930'lar: güvenlik, paktlar, Montrö ■■■■■■ 6 soru

2012 Boğazlar sorununu gündeme getiren İtalya 2015 Akdeniz Paktı (1936)

2017 1938 Türk-Sovyet anlaşması 2018 Tefik Rüştü Aras

2020 Montrö'de İngiltere'nin desteği 2021 Balkan Antantı ve Bulgaristan

Lozan'dan kalan sorunlar ■■■■ 4 soru

2012 1923-1930 dış politikasının ana işi 2012 Milletler Cemiyeti'ne gitmeyen sorun

2016 Haliç Konferansı ve Irak sınırı 2017 İngiltere'nin Musul politikası

Yıllar 2012-2021 KPSS Genel Kültür testlerinden. Soruların metni ÖSYM'nin telifinde olduğu için burada yok; sorulan bilgi notlarda **KPSS 2019** gibi bir damgayla, sorulduğu yılla işaretli.

2 Kilit Tarihler

Lozan'dan Hatay'a

1923 • **Lozan**: Musul, Boğazlar ve Hatay sonraya kaldı. **KPSS 2012**

19 May 1924 • **Haliç Konferansı**: Irak sınırı görüşüldü, sonuç çıkmadı. **KPSS 2016**

1926 • **Ankara Antlaşması**: Musul Irak'a bırakıldı. **KPSS 2017**

1926 • **Bozkurt-Lotus** olayı (Fransa); Lahey'de Türkiye haklı çıktı (1927).

KPSS 2012

1930 • Türk-Yunan anlaşması: **etabli** sorunu çözüldü. KPSS 2012

1932 • Türkiye **Milletler Cemiyeti**'ne üye oldu. KPSS 2020

9 Şub 1934 • **Balkan Antantı** (Atina). KPSS 2021

1936 • **Akdeniz Paktı; Montrö Boğazlar Sözleşmesi** (20 Temmuz). KPSS 2015

8 Tem 1937 • **Sadabat Paktı** (Tahran).

1938 • Türk-Sovyet anlaşması: konsolosluklar karşılıklı kapandı; Hatay Devleti.

KPSS 2017

1939 • **Hatay** Türkiye'ye katıldı. KPSS 2018

③ Lozan'dan Kalan Sorunlar (1923-1930)

Önce Lozan'ın kalanı

- 1923-1930 dış politikasının ana işi **Lozan'dan kalan sorunları** çözmektir: Musul, nüfus mübadelesi ve etabli, yabancı okullar, Osmanlı borçları. KPSS 2012
- Bölgesel paktlar, Milletler Cemiyeti üyeliği, Boğazlar ve Hatay **1930'ların** işi. KPSS 2012

Musul sorunu

- 1 Lozan'da çözülemedi; Türkiye ile İngiltere aralarında görüşecekti.
 - 2 19 Mayıs 1924 **Haliç Konferansı** (İstanbul): Türk heyetinin başında **Fethi Okyar**; konu **Irak sınırı**, sonuç çıkmadı. KPSS 2016
 - 3 İngiltere bölgede **casusluk** yaptı, **Nasturi** ve **Şeyh Said** isyanlarında etnik ve dinsel farklardan yararlandı, **askerî harekât** tehdidinde bulundu, **Milletler Cemiyeti**'ni kendi çıkarına kullandı. KPSS 2017
 - 4 1926 **Ankara Antlaşması**: Musul İngiliz mandasındaki Irak'a bırakıldı; Türkiye 25 yıl petrol gelirinin %10'unu alacaktı. KPSS 2017
- ↳ İngiltere Musul'da **halkoylamasına** gitmedi: nüfusu bilen İngiltere sonucun kendi aleyhine çıkacağını biliyordu. KPSS 2017

Hangi sorun nereye gitti?

SORUN

NEREDE ÇÖZÜLDÜ?

Musul

Milletler Cemiyeti'ne götürüldü; 1926 Ankara Antlaşması **KPSS 2012**

Bozkurt-Lotus (1926)

Lahey'deki Uluslararası Adalet Divanı: Türkiye haklı çıktı **KPSS 2012**

Etabli (yerleşik Rumlar)

Cemiyet devreye girdi; 1930 Türk-Yunan anlaşması **KPSS 2012**

Hatay

Cemiyet devreye girdi; 1939'da Türkiye'ye katıldı **KPSS 2012**

Yabancı okullar

Türkiye iç sorun saydı, uluslararası görüşmeye açmadı **KPSS 2012**

KODLA

Okullar içeride kaldı

Milletler Cemiyeti'nin el atmadığı tek sorun **yabancı okullar**: Türkiye onları iç işi saydı. Musul, Bozkurt-Lotus, etabli ve Hatay uluslararası alana taşındı.

⚠ ÖSYM tuzağı

İngiltere Musul'da **halkoylamasına** başvurmadı. **Haliç Konferansı** (1924) da İran ya da Suriye değil, **Irak sınırı** için toplandı. **KPSS 2017**

④ 1930'lar: Güvenlik ve Paktlar

Neden güvenlik arayışı?

- 1933'te Almanya'da **Naziler** iktidara geldi; **İtalya** Akdeniz'de ve Balkanlarda yayılmak istedi; silahlanma yarışı başladı. **KPSS 2021**
- Türkiye'yi en çok tedirgin eden **İtalya**: Onikiada elindeydi, Boğazlar Komisyonu'nda üyeydi. Boğazlar sorununu gündeme getiren onun yayılmacılığı. **KPSS 2012**
- Türkiye barıştan yana, sınırları korumaya dönük (**statükocu**, anti-revizyonist) bir politika izledi. **KPSS 2020**

Paktlar ve sözleşmeler

YIL

NE?

1928

Briand-Kellogg: savaş bir politika aracı olmayacak
(Türkiye 1929'da katıldı)

1932

Milletler Cemiyeti üyeliği

1934

Balkan Antantı: Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya,
Romanya **KPSS 2021**

1936 (Akdeniz)

Akdeniz Paktı: İtalya'ya karşı, İngiltere
öncülüğünde **KPSS 2015**

1936 (Montrö)

Montrö Boğazlar Sözleşmesi: Boğazlar Türkiye'nin
denetimine **KPSS 2012**

1937

Sadabat Paktı: Türkiye, İran, Irak, Afganistan

KODLA

Otuz dörtte Balkan, otuz altıda Akdeniz
ve Montrö, otuz yedide Sadabat

Paktların sırası. NATO (1949) ve Bağdat Paktı (1955)
Atatürk döneminin değil; çağdaş tarihin konusu.

Balkan Antantı (9 Şubat 1934)

- Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya; Atina'da imzalandı. **KPSS 2021**
- Bulgaristan katılmadı. Türkiye onu da istedi: Balkanlarda kalıcı barış için ve Bulgaristan'ın İtalya ile yakınlaşmasını önlemek için. **KPSS 2021**

Montrö (20 Temmuz 1936)

- Lozan'daki Boğazlar Komisyonu kalktı; Boğazlar Türkiye'nin denetimine geçti, Türkiye Boğazları silahlandırabilirdi. **KPSS 2012**
- İngiltere Türkiye'yi destekledi: Almanya ve İtalya tehdidi, Türkiye'nin Akdeniz Paktı'nda yer alması, Milletler Cemiyeti üyeliği ve statükocu politikası yüzünden. **KPSS 2020**
- Bozkurt-Lotus bu desteğin nedeni değil: Fransa ile yaşanan bir davaydı. **KPSS 2020**

Hatay ve Sovyetler

- Atatürk döneminin en uzun süre görev yapan Dışişleri Bakanı Tefik Rüstü Aras (1925-1938); Hatay sorununa önemli katkı verdi. **KPSS 2018**

- Hatay: 1938'de Hatay Devleti kuruldu, 1939'da Türkiye'ye katıldı.
- 1938 Türk-Sovyet anlaşması: Türkiye Odesa, Bakü, Erivan ve Leningrad'daki, Sovyetler İzmir ve Kars'taki konsolosluklarını kapattı. Bu, **karşılıklılık** ilkesidir. **KPSS 2017**

Diplomasinin adları

DIŞİŞLERİ 1925-1938

Tevfik Rüştü Aras

En uzun süreli bakan; Hatay

KPSS 2018

HALİÇ KONFERANSI

Fethi Okyar

1924'te Musul görüşmelerinde
Türk heyeti

KPSS 2016

LOZAN

İsmet İnönü

Barış heyetinin başkanı
(1923)

LOZAN ÖNCESİ

Yusuf Kemal

Tengirşenk

İsmet Paşa için bakanlıktan
istifa etti

⚠ ÖSYM tuzağı

İtalya'ya karşı 1936'da İngiltere öncülüğünde kurulan pakt **Akdeniz Paktı**; Sadabat 1937, NATO 1949, Bağdat 1955. Bozkurt-Lotus da Montrö desteğine etki etmedi.

KPSS 2015

5) ÖSYM tuzakları: tek sayfada

Her çıkmış sorunun bir tuzağı var. Sınavdan önceki son tekrar için bu liste yeter.

- 1) 1923-1930 dış politikasının ana işi Lozan'dan kalan sorunlar; bölgesel paktlar 1930'larda. **KPSS 2012**
- 2) Boğazlar sorununu gündeme getiren İtalya'nın yayılmacılığı; Fransa ya da Avusturya değil. **KPSS 2012**
- 3) Milletler Cemiyeti'nin devreye girmediği sorun yabancı okullar; Türkiye iç sorun saydı. **KPSS 2012**
- 4) İtalya'ya karşı 1936'da kurulan Akdeniz Paktı; Sadabat 1937, NATO 1949, Bağdat 1955. **KPSS 2015**
- 5) Haliç Konferansı (1924) Irak sınırı, yani Musul içindi. **KPSS 2016**
- 6) İngiltere Musul için halkoylamasına başvurmadı. **KPSS 2017**

7. Konsoloslukların karşılıklı kapatılması karşılıklılık ilkesini gösterir; ilişkilerin geliştiğini değil. **KPSS 2017**
8. Atatürk döneminin en uzun süreli Dışişleri Bakanı Tefik Rüşti Aras; Yusuf Kemal ya da Fethi Okyar değil. **KPSS 2018**
9. Bozkurt-Lotus davası İngiltere'nin Montrö desteğine etki etmedi; Fransa ile yaşanan bir davaydı. **KPSS 2020**
10. Bulgaristan'ın da katılmasını istemenin amacı kalıcı barış ve İtalya yakınlaşmasını önlemek; Yunan-Bulgar anlaşmazlığından yararlanmak değil. **KPSS 2021**

6. Kendini dene: doğru mu, yanlış mı?

Önce D ya da Y'yi işaretle; cevaplar sayfanın sonunda.

1. Musul sorunu 1926 Ankara Antlaşması ile Irak lehine çözüldü.	☐ D ☐ Y
2. İngiltere Musul'da halkoylaması yapılmasını istedi.	☐ D ☐ Y
3. Haliç Konferansı Irak sınırını görüşmek için toplandı.	☐ D ☐ Y
4. Bozkurt-Lotus davası Türkiye ile İngiltere arasındaydı.	☐ D ☐ Y
5. Yabancı okullar sorunu Milletler Cemiyeti'ne götürüldü.	☐ D ☐ Y
6. Balkan Antantı'na Bulgaristan da katıldı.	☐ D ☐ Y
7. Akdeniz Paktı İtalya'ya karşı kuruldu.	☐ D ☐ Y
8. Montrö ile Boğazlar Türkiye'nin denetimine geçti.	☐ D ☐ Y
9. Sadabat Paktı'nda Türkiye, İran, Irak ve Afganistan vardı.	☐ D ☐ Y
10. Atatürk döneminde en uzun süre Dışişleri Bakanı olan Tefik Rüşti Aras'tır.	☐ D ☐ Y
11. Türkiye ile Sovyetler 1938'de konsolosluklarını tek taraflı kapattı.	☐ D ☐ Y

Cevaplar

1. **D** Türkiye 25 yıl petrol gelirinden pay alacaktı.
2. **Y** İstemedi; sonucun aleyhine çıkacağını biliyordu.
3. **D** 1924; Türk heyetinin başında Fethi Okyar.
4. **Y** Fransa ile; Lahey'de Türkiye haklı çıktı.
5. **Y** Türkiye iç sorun saydı.
6. **Y** Katılmadı; Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya, Romanya.
7. **D** 1936, İngiltere öncülüğünde.
8. **D** 1936; Boğazlar Komisyonu kalktı.
9. **D** 1937; doğu sınırının güvenliği.
10. **D** 1925-1938; Hatay'a katkı verdi.
11. **Y** Karşılıklı kapattılar: karşılıklılık ilkesi.

Kaynak: Konu kapsamı ve ağırlık: ÖSYM 2026-KPSS Kılavuzu, Tablo 1. Soru yılları: ÖSYM 2012-2021 KPSS Genel Kültür testleri.